

Nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuuden parantaminen

**Riina-Maria Leskelä
Erityisasiantuntija**

27.10.2022

Nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuus

Hallituksella useita ohjelmia ja strategioita, joissa mielenterveyspalvelujen laadun ja saatavuuden parantamiseksi tehdään linjauksia, muun muassa:

Kansallinen mielenterveysstrategia

valmistunut 2020

Kansallinen lapsistrategia

valmistunut 2021

Myös lainsäädännön uudistamiseksi tehty hallituksen esityksiä:

HE 197/2022 vp mielenterveys- ja päihdelainsäädännön muuttamisesta

**HE 74/2022 hoitoon pääsyn enimmäisaikojen tiukentamisesta
perusterveydenhuollossa**

Toimeenpano

Lainsäädäntöä ja hallituksen strategioita toimeenpannaan valtakunnallisesti itsehallinnollisissa kunnissa ja jatkossa itsehallinnollisilla hyvinvointialueilla:

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveystieteiden ohjelman kautta
(rahoitus + sisällöllinen ohjaus ja tuki THL & STM)

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman kautta
(rahoitus + sisällöllinen ohjaus ja tuki THL & STM)

Toimeenpano kohdentuu valtaosin perustason palveluihin, koska suurimpien haasteiden on tunnistettu olevan siellä.

Nuorten perustason mielenterveyspalvelujen rakenne

1) Opiskeluhoito:

- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, kuraattorit ja psykologit
- Esi- ja perusopetuksessa opiskeluhoito on lakisääteisesti ennaltaehkäisevää koulunkäynnin ja oppimisen edellytysten tukemista. Toisella asteella voi sisältää myös mielenterveyshäiriöiden hoitoa.

Haasteita:

- Lakisääteinen tehtävä ei kata mielenterveyshäiriöiden hoitoa peruskouluissa – ennaltaehkäisevän työn tärkeys
- Henkilöstön saatavuuden haasteet
- Vähintään 1/3 nuorista ei halua asioida opiskeluhoollossa, kun kyse mielenterveys- ja päihdeoireilusta

2) Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut

- Nuorisoasemat ja –vastaanotot, nuorten talot, A-klinikkasäätiön palvelut
- Monialaista, sote-integroitua matalan kynnyksen toimintaa
- Henkilöstö esim. sairaanhoitajia, sosiaaliohjaajia, lääkäreitä, psykologeja
- Parhaimmillaan vastaa hyvin nuorten mielenterveyden tukemisen tarpeisiin, kun ongelmat lieviä tai keskivaikeita
- Läheisten huomiointi, jalkautuminen, digitaalisesti tehtävä työ

Haaste:

- Ei lakisääteistä tai valtakunnallisesti riittävän kattavaa toimintaa

Miten tilannetta on lähdetty parantamaan

1) Opiskeluhoolto

- Kuraattorit ja psykologit osaksi hyvinvointialueiden sote-toimintaa 1.1.2023 lähtien
- Hallitus on säätänyt henkilöstömitoituksen kuraattoreille ja psykologeille
- Psykososiaalisten menetelmien osaamista opiskeluhoollossa on lisätty kouluttamalla terveydenhoitajia, kuraattoreita ja psykologeja osana Mielenterveysstrategian toimeenpanoa

Miten tilannetta on lähdetty parantamaan

2) Matalan kynnyksen mielenterveyspalvelut:

- Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittäminen oli yhtenä painopistealueena vuoden 2021 LAPE-täydennyshaussa

Selvitykset ja suositukset:

- Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan tutkimus NUMPA (julk. 31.10.22),
- NEET-nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestäminen perusterveydenhuollossa –selvitys (julk. loppuvuodesta)
- Kansallisen lapsistrategian toimenpide 12 (Lisätään lasten ja nuorten mielenterveystyön vaikuttavuutta kehittämistarpeiden kartoittamisella ja hyvien käytäntöjen ja osaamisen tukemisella)
- Kansallisen lapsistrategian toimenpide 13 (Toimintasuunnitelma päihteillä oireilevien lasten ja nuorten tukemiseksi)

Ajankohtainen tilanne ja terveiset kentältä

- **Mielenterveysstrategian toimenpiteet** (tilanne kevään 2022 loppuun mennessä):
 - Opiskeluhuollon henkilökuntaa koulutettu noin 1500 valtakunnallisesti psykososiaalisten menetelmien käyttöön. Palaute nuorilta ja työntekijöiltä positiivista.
 - Mielenterveysosaamista on yleisesti vahvistettu kunnissa
- **Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (LAPE) toimenpiteet** (09/2022 tehty kysely, vastaajina 15/22 aluetta)
 - Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten tuki- ja kuntoutuspolkuja on lähdetty melko laajasti valtakunnallisesti kehittämään
 - Nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämisen tarve tunnistetaan ja siihen on tartuttu. Enemmistö vastanneista alueista nimesi tämän tärkeimmäksi ajankohtaiseksi palvelujen kehittämisen kohteeksi omalla hyvinvointialueellaan lasten ja nuorten palveluissa. Kehittämislle toivotaan valtakunnallista tukea ja rahoitusta edelleen.
- Kunnat ja tulevat hyvinvointialueet ovat useassa yhteydessä tuoneet esiin, että palvelujen kehittämistä ovat kuluvan vuoden aikana merkittävästi hidastaneet **hyvinvointialueiden**

Muita huomioita:

- Nuorten mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvussa on kyse yhteiskunnallisista muutoksista, joihin ei voida vain sote-palveluilla vastata.
- Tarvitaan eri hallinnonalojen yhteisiä ratkaisuja ja laaja-alaista visiota. Esim. koulumaailma keskeinen, työn ja vanhemmuuden yhteensovittaminen, eriarvoisuuden vähentäminen, mielekkään tulevaisuuden ja toivon tarjoaminen nuorille.
- Nuorten mielenterveyden haasteet eivät ole yksi yhtenäinen ilmiö ja on tärkeää tunnistaa trendit ja hiljaiset signaalit mielenterveyspalvelujen tarpeen kasvun takana
 - Eri ryhmät (tytöt, käytöksellä oireilevat nuoret, maahanmuuttajataustaiset pojat, toimintarajoitteiset nuoret)
 - Merkitystä on myös sillä, miten mielenterveydestä puhutaan julkisuudessa ja mitä tarjoamme lääkkeeksi

Kiitos!

